

พืชปุ๋ยสด

พืชปุ๋ยสด เป็นพืชตระกูลถั่ว สามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับดินและเป็นประโยชน์ต่อพืช ปุ๋ยพืชสดที่นิยมปลูกคือพืชตระกูลถั่วเนื่องจากขึ้นได้ง่ายและเจริญเติบโตได้ดีและยังมีความสมบัติพิเศษกว่าพืชชนิดอื่น คือ ที่รากพืชตระกูลถั่วจะเป็นที่อยู่อาศัยของแบคทีเรีย ชนิดหนึ่ง คือ *Rhizobium* ซึ่งไรโซเบียมทำหน้าที่ตรึงไนโตรเจนจากอากาศให้กลายเป็นกรดอะมิโน และสารประกอบไนโตรเจนอื่น ๆ ให้พืชนำไปใช้ได้ พืชตระกูลถั่วที่นิยมใช้เป็นปุ๋ยพืชสดได้แก่ ปอเทือง ถั่วพรี ถั่วพุ่ม ถั่วมะแฮะ โสนอัฟริกัน โสนอินเดีย โสนจีนแดง และโสนคางคก เป็นต้น

☸ ปอเทือง (*Crotalaria juncea*) เป็นพืชฤดูเดียว ลำต้นตั้งตรงแตกกิ่งก้านสาขามาก สูงประมาณ 180 - 300 เซนติเมตร ใบเป็นใบเดี่ยวขาวรี ช่อดอกเป็นแบบช่อซี่ร่ม (racemes) ซึ่งอยู่ปลายกิ่งก้านสาขา ประกอบด้วยดอกย่อย 8 - 20 ดอก ดอกสีเหลืองมีกลีบผสมข้ามฝักเป็นทรงกระบอกยาว 3 - 6 เซนติเมตร 1 - 2 เซนติเมตร หนึ่งฝักมีประมาณ 6 เมล็ด เมื่อเขย่าฝักแกจะมีเสียงดังเนื่องจากเมล็ดกระทบกัน เมล็ดมีรูปร่างคล้ายหัวใจสีน้ำตาลหรือดำ เมล็ดหนึ่งกิโลกรัมจะมีเมล็ดจำนวน 40,000 - 50,000 เมล็ด หรือหนึ่งลิตรจะมีประมาณ 34,481 เมล็ด

ปอเทือง ปลูกเพื่อใช้เป็นปุ๋ยพืชสด นิยมปลูกเป็นปุ๋ยพืชสดในสภาพพื้นที่ดอน โดยปลูกในรูปแบบของพืชหมุนเวียน โดยหว่านหรือโรยเมล็ด ก่อนการปลูกพืชหลัก เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง อ้อย เป็นต้น อย่างน้อย 2.0 - 2.5 เดือน แล้วไถกลบปอเทืองที่อายุประมาณ 50 - 60 วัน ในขณะที่ดินยังมีความชื้นแล้วทิ้งไว้ 7 - 10 วัน ก่อนปลูกพืชหลัก หรืออาจปลูกปลูกในรูปแบบของพืชแซม โดยปลูกระหว่างแถวพืชหลัก ปลูกหลังจากพืชหลักประมาณ 1 - 2 สัปดาห์ หรือในรูปแบบการปลูกพืชเหลื่อมฤดู โดยปลูกปอเทืองเป็นพืชที่สอง ระหว่างแถวของพืชหลักในขณะที่พืชหลักยังไม่ได้เก็บเกี่ยว แต่ไถสักระยะหรือรอเก็บเกี่ยว เพื่อเป็นการประหยัดเวลาต่อเนื่องระหว่างการปลูกปอเทืองเพื่อเป็นปุ๋ยพืชสดกับพืชหลัก สามารถปลูกพืชหลักในเวลาถัดไปได้ทันฤดูกาลในขณะที่ดินมีความชื้นอยู่ และปอเทืองจะเป็นที่เลี้ยงให้กับพืชหลักที่ปลูกในระยะแรกเริ่ม ปอเทืองให้น้ำหนักสดประมาณ 1.5 - 3.0 ตัน/ไร่ ให้ธาตุไนโตรเจนประมาณ 10 - 20 กิโลกรัม/ไร่ เทียบกับปุ๋ยยูเรียและแอมโมเนียซัลเฟตได้ประมาณ 23 - 48 และ 47 - 95 กิโลกรัม หรือมีเปอร์เซ็นต์ ไนโตรเจน ฟอสฟอรัส และโพแทสเซียม ประมาณ 2.00 - 2.95 0.30 - 0.40 และ 2.20 - 3.00 ตามลำดับ อย่างไรก็ตามน้ำหนักมวลชีวภาพและปริมาณธาตุอาหารขึ้นกับปัจจัยของดินและการจัดการ



ปลูกเพื่อเก็บเมล็ดพันธุ์ การปลูกปอเทืองเพื่อเก็บเมล็ดพันธุ์นิยมปลูกในสภาพพื้นที่ดอน โดยปลูกหมุนเวียนกับพืชหลักในช่วงฤดูฝน ข้อควรระวังในการผลิตเมล็ดพันธุ์ปอเทืองก็คือ ต้องปลูกในช่วงที่เหมาะสมและหลีกเลี่ยงฝนประมาณมากในช่วงที่เริ่มออกดอก ติดฝักและเก็บเกี่ยว มิฉะนั้นจะไม่ได้ผลผลิตหรือได้น้อยมาก เพราะปอเทืองจะถูกรบกวน โดยศัตรูพืชมาก อายุเก็บเกี่ยวประมาณ 120 - 150 วัน ให้ผลผลิตเฉลี่ย 80 - 120 กิโลกรัม/ไร่

🌱 **ถั่วพุ่ม** ถั่วพุ่มมีอยู่ด้วยกัน 2 พันธุ์ คือ

1. ถั่วพุ่มเมล็ดยาว (Jack bean) ชื่อวิทยาศาสตร์ *Canavalia ensiformis*

ลักษณะโดยทั่วไป เป็นพืชตระกูลถั่วเมืองร้อน ลักษณะเป็นทรงพุ่มเจริญเติบโตและปรับตัวได้ดีในสภาพดินฟ้าอากาศเกือบทุกภาคของประเทศไทยได้ทั้งภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคใต้ มีลำต้นแข็งแรงและระบบรากลึก สามารถขึ้นได้ดีในสภาพดินเหนียวและดินกรด ปลูกในช่วงเวลาต้นฤดูฝน ปลูกเป็นหลุม ระยะปลูก 50 x 50 ซม. ใช้เมล็ดอัตรา 10-12 กิโลกรัมต่อไร่ หรือวิธีการหว่านแล้วพรวนกลบเมล็ด ถ้าปลูกเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ใช้ระยะปลูก 70 x 100 ซม. อัตราเมล็ด 10 กิโลกรัมต่อไร่

การใช้ประโยชน์ - เพื่อใช้เป็นปุ๋ยพืชสด ควรทำการไถกลบเมื่ออายุประมาณ 64 วัน

ระยะออกดอกให้ผลผลิตน้ำหนักสด 3-4 ตันต่อไร่ ให้ปริมาณธาตุไนโตรเจนประมาณ 35.55 กิโลกรัมต่อไร่

1. ถั่วพุ่มชอบทำเลพื้นที่ที่มีแดดค่อนข้างจัด แต่ก็สามารถขึ้นได้ดีในบริเวณพุ่มเงาไม้ทนแล้งและเจริญเติบโตได้ดีในพื้นที่ที่มีฝนตกน้อย ประมาณ 700 มม. จนกระทั่ง ฝนตกมากถึง 4,200 มม. ต่อปี โดยทั่วไปชอบดินดอนระบายน้ำดีทนต่อสภาพความเค็มได้ดีกว่าพืชถั่วชนิดอื่น ๆ

2. เพื่อใช้คลุมดิน ป้องกันการชะล้างพังทลายใช้คลุมได้อายุสั้นไม่เกิน 6 เดือน เพราะมีทรงพุ่มแตกกิ่งก้านสาขาได้ดี ใบขนาดใหญ่ประสานกัน มีจำนวนมาก จึงสามารถป้องกันเมล็ดฝนตกกระทบผิวดินได้ น้ำหนักสดที่มีผลต่อการคลุมดิน ประมาณ 4 ตันต่อไร่ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์สูง ปริมาณธาตุอาหารที่ได้ หลังจากไถกลบ 2-3 สัปดาห์ สามารถปลูกพืชหลักตามได้ มีเปอร์เซ็นต์ธาตุอาหาร N, P, K ประมาณ 3.04, 0.37 และ 3.12 ตามลำดับ

2. ถั่วพุ่มเมล็ดแดง (Sword bean) ชื่อวิทยาศาสตร์ *Canavalia gladiata*

ลักษณะโดยทั่วไป ลักษณะแตกต่างจากถั่วพุ่มเมล็ดขาวตรงที่จะมียอดออกสีแดงและเลื้อย ฝักจะมีขนาดใหญ่กว่า และเมล็ดจะมีสีแดง หรือสีแดงลาย วิธีการปลูก การใช้ประโยชน์และปริมาณธาตุอาหารที่ได้ เช่นเดียวกันกับถั่วพุ่มเมล็ดขาว

🌱 **ถั่วพุ่ม (Vigna sp)** ลักษณะลำต้นเป็นพุ่มเตี้ยสูงประมาณ 40 เซนติเมตร บางชนิดลำต้นอาจจะเลื้อยบนดินบ้างเล็กน้อย เช่น ถั่วพุ่มลาย เจริญเติบโตได้ดีในสภาพภูมิอากาศร้อน ดินร่วนซุยมีการหว่าน อัตราเมล็ด 8 กิโลกรัมต่อไร่ ไถกลบระยะออกดอกอายุประมาณ 40 วัน จะให้น้ำหนักสด และน้ำหนักแห้งเฉลี่ยประมาณ 1,500-2,400 และ 300-672 กิโลกรัมต่อไร่ ตามลำดับ มีปริมาณธาตุอาหารไนโตรเจน ฟอสฟอรัส โพแทสเซียม แคลเซียม แมกนีเซียม และซัลเฟอร์ เฉลี่ย 2.68, 0.39, 2.46, 0.87, 1.59 และ 0.48 เปอร์เซ็นต์ตามลำดับ นิยมปลูกเป็นปุ๋ยพืชสด โดยปลูกเป็นพืชหมุนเวียน หรือปลูกแซมกับพืชหลักในระบบการปลูกพืช เช่น ไถกลบถั่วพุ่มแล้วปลูกมันสำปะหลังตาม หรือปลูกถั่วพุ่มแซมในแถวมันสำปะหลัง



☼ โสนอัฟริกัน ชื่อวิทยาศาสตร์ *Sesbania rostrata* __ลักษณะโดยทั่วไป มีการเจริญเติบโตเร็ว สามารถ

เกิดปมได้ทั้งที่ลำต้นและราก ซึ่งสามารถตรึงไนโตรเจน จากอากาศได้ และถูกปลดปล่อยลงสู่ดิน หลังจากการไถกลบ มีอายุออกดอก 60 วัน __แต่ถ้าเป็นพวกถั่วที่ไวต่อแสงจะออกดอกในช่วงตุลาคมหรือพฤศจิกายน และเก็บเกี่ยวในช่วงเดือนธันวาคมสามารถขึ้นได้ดีทั้งสภาพดินไร่และดินนา และทนต่อสภาพดินกรด เหมาะที่ใช้ปรับปรุงดินเค็มในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรปลูกตั้งแต่ต้นเดือนกรกฎาคม ถึงกลางเดือนสิงหาคม วิธีการปลูก ปลูกโดยวิธีการหว่านเพื่อไถกลบ อัตราเมล็ดที่ใช้ปลูก ใช้เมล็ดหว่านในอัตรา 5 กิโลกรัมต่อไร่ การดูแลรักษา ดูแลรักษาง่ายเพราะทนทานต่อโรค แมลง และสภาพน้ำขัง

การใช้ประโยชน์

เพื่อใช้เป็นปุ๋ยพืชสด สามารถไถกลบได้เมื่ออายุประมาณ 45 วัน ให้น้ำหนักสดประมาณ 1.72-2.72 ตันต่อไร่ ให้อาหารในโตรเจนประมาณ 5-7 กิโลกรัมต่อไร่ ถ้าไถกลบที่อายุ 60 วัน ให้น้ำหนักสด 3-4 ตันต่อไร่ เพื่อเก็บเมล็ดพันธุ์ ปลูกในช่วงเดือนพฤษภาคม ให้ผลผลิตมากถึง 257 กิโลกรัมต่อไร่ โดยปลูกเป็นแถวระยะประมาณ 50 x 100 ซม. อายุเก็บเกี่ยว 90-120 วัน ปริมาณธาตุอาหารที่ได้ การปลูกโสนอัฟริกันไถกลบในดินชุดทุ่งกุลาร้องไห้ จะเพิ่ม N ในดินจาก 0.02 เปอร์เซ็นต์ เป็น 0.24 เปอร์เซ็นต์ และเพิ่ม P ในดิน จาก 5 ppm. เป็น 141 ppm.

☼ โสนกางก ชื่อวิทยาศาสตร์ *Sesbania aculeata* หรือ *S. bispinosa* ลักษณะโดยทั่วไป เป็นพืชปุ๋ยสดทนทานต่อสภาพแห้งแล้งและความเค็มได้ดีปกติขึ้นได้ดีใน สภาพดินเหนียว และมีน้ำขัง ช่วงปลูกที่เหมาะสมคือต้นฤดูฝน หรือปลายฤดูฝน วิธีการปลูก ปลูกแบบหว่านเมล็ดเพื่อการไถกลบเป็นปุ๋ยพืชสด อัตราเมล็ดที่ใช้ปลูก ใช้เมล็ดหว่านประมาณ 8 กิโลกรัมต่อไร่

การใช้ประโยชน์ - เพื่อใช้เป็นปุ๋ยพืชสด ให้น้ำหนักสดก่อนการไถกลบประมาณ 1.5-2 ตันต่อไร่ ให้ปริมาณธาตุไนโตรเจน ประมาณ 10 ก.ก ต่อไร่ เพื่อเก็บเมล็ดพันธุ์ใช้ระยะปลูก 50 x 100 ซม. ปริมาณธาตุอาหารที่ได้ เมื่อไถกลบ 1-2 อาทิตย์ ก็สามารถปลูกพืชหลักตามได้ ให้เปอร์เซ็นต์ธาตุอาหาร N, P, K ประมาณ 1.65, 0.15 และ 2.12 ตามลำดับ

